



Makale Bilgisi

Makale Geliş Tarihi: 06/05/2024

Makale Kabul Tarihi: 31/05/2024

**Feminizm Yaklaşımları Bağlamında, Kadın Haklarının Değerlendirilmesi:
İzlanda Örneği**

Evren PEKMEZ¹

Öz

İzlanda başkenti Reykjavik olan; halkının %94'ünün İzlandalı; %6 oranında da diğer etnik unsurların yaşadığı, 375.000 nüfusu ile Dünya Ekonomik Forumu cinsiyet eşitliği endeksinde (2018 verilerine göre) dokuz yıl üst üste ilk sırada; 2022 yılında da toplumsal cinsiyet eşitliği puanı en yüksek ülkeler içerisinde Global Gender Gap Index'inde %90,8 oranla birinci sırada yer alan bir Avrupa ada ülkesidir. Bu araştırmada temel olarak, İzlanda'nın kadın haklarındaki öncü rolü feminist yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmakta ve İzlanda'daki kadın haklarına dair önemli gelişmeler analiz edilmektedir. İzlanda'nın erken dönemlerinden itibaren kadınların siyasi ve sosyal hayatta aktif rol almasına yönelik çabaların, ülkedeki cinsiyet eşitliği politikalarının temelini oluşturduğu bilinmektedir. Ancak bu süreçte ülkenin eşitlikçi politikaları uygulaması bağlamında, feminist yaklaşımlardan esinlendiğini söylemek mümkündür. Feminizm kavramı ve analizi; feminizm yaklaşımları, İzlanda'nın demografik yapısı, eğitim yapısı; devlet politikaları bağlamında, kadınların sosyal ve siyasi temsiliyeti, İzlanda'da eşitlikçi kanun düzenlemeleri gibi alanlarda bilgiler veren bu araştırmada, ülkenin kadın hakları konusundaki çalışmaları irdelenmekte; feminizm yaklaşımları çerçevesinde, devlet yasaları ve politikalarının kadınların siyasi, sosyal, toplumsal ve ekonomik olarak güçlenmesine nasıl katkılar sağladığı analiz edilmektedir. Çalışmada; İzlanda'nın kadın hakları

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve İstihbarat İncelemeleri Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, e-posta: evrenpekmez@stu.aydin.edu.tr, ORCID ID: 0009-0009-8906-3035

gelişimindeki başarısında feminizm yaklaşımlarının etkisi nedir? sorusuna cevaplar aranılmakta ve ülkenin bu husustaki başarısı, feminizm yaklaşımlarının örnek alınmasına bağlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İzlanda, Feminizm, Kadın Hakları, Avrupa, Cinsiyet Eşitliği

Assessment Of Women's Rights in The Context Of Feminist Approaches: The Case Of Iceland

Evren PEKMEZ²

Abstract

Iceland is a European island country with its capital in Reykjavik, where 94% of the population is Icelandic and 6% are other ethnic groups. With a population of 375,000 (according to the Turkish Ministry of Foreign Affairs, 2024), it has been ranked first in the World Economic Forum's Gender Equality Index for nine consecutive years (based on 2018 data) as reported by Gauriat (2024). In 2022, it also ranked first in the Global Gender Gap Index with a score of 90.8% among countries with the highest gender equality scores (World Economic Forum). This research primarily addresses Iceland's pioneering role in women's rights within the framework of feminist approaches and analyzes significant developments in women's rights in Iceland. It is known that efforts to actively involve women in political and social life from the early periods of Iceland have laid the foundation for the country's gender equality policies. However, it is possible to say that the country was inspired by feminist approaches in implementing egalitarian policies. This study provides information on concepts and analyses of feminism; feminist approaches; Iceland's demographic structure; educational system; state policies in the context of women's social and political representation; and egalitarian legal regulations in Iceland. It examines the country's efforts in women's rights and analyzes how state laws and policies contribute to the political, social, communal, and economic empowerment of women within the framework of feminist approaches. The study seeks answers to the question: What is the impact of feminist approaches on the success of women's

² Istanbul Aydın University, International Relations and Intelligence Studies Master's Program Student, Mail: evrenpekmez@stu.aydin.edu.tr, **ORCID ID:** 0009-0009-8906-3035

rights development in Iceland? The country's success in this regard is attributed to the adoption of feminist approaches as a model.

Keywords: *Iceland, Feminism, Women's Rights, Europe, Gender Equality*

Giriş

İzlanda, nüfusunun % 94'ünü İzlandalılarından oluşan ve % 6'sını diğer etnik grupların oluşturduğu, başkenti Reykjavik olan (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024) Kuzey Atlantik Okyanusu'nda konumlanmış bir ada ülkesidir. (Iceland, 2024) Nüfusu 390.830 civarındadır. (Statistic Iceland, 2024) İzlanda; Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD), Dünya Ticaret Örgütü, Arktik Konseyi, Baltık Denizi Devletleri Konseyi, Nordik Konseyi, EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) gibi uluslararası kuruluşlara üyedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024) ve "Dünya Ekonomik Forumu" 2018 verilerine göre, cinsiyet eşitliğinde 9 yıl üst üste dünya sıralamasında ilk sırada yer almıştır. (Gauriat, 2024) 2022'de ise toplumsal cinsiyet eşitliği puanı en yüksek olan ülkeler arasında yer alarak (World Economic Forum) Global Gender Gap Index' inde %90.8 oranla birinci sırayı almıştır. Bu Avrupa ülkesi, cinsiyet eşitliği konusunda öncü bir konumdadır. (Kalaycı & Tutar, 2023, s. 27) Araştırmadaki veriler ışığında ve uluslararası alanda kadının temsiline bu derece ileri seviyede olması, İzlanda'nın bu konuda bir araştırma meselesi olmasını gerekli kılmaktadır.

İzlanda'nın; demografik yapısı, eğitim yapısı, devlet politikaları, kadınların sosyal ve siyasi temsiliyeti gibi alanlardaki çalışmalarını ele alan bu çalışmada, ülkenin kadın hakları politikaları ve yasal düzenlemeleri incelenmekte; devletin yasaları ve politikalarının kadınların toplumsal olarak güçlenmesine nasıl katkı sağladığı analiz edilmektedir. Bunun beraberinde bu çalışmada, İzlanda'nın kadın hakları gelişiminde feminizm yaklaşımlarının etkisi nedir? sorusuna cevaplar aranılmakta ve ülkenin bu husustaki başarısı feminizm yaklaşımlarının örnek alınmasına bağlanmaktadır.

Bu çalışma, İzlanda devletinin feminizm çerçevesindeki çalışmalarını feminist yaklaşımlar kapsamında ele almaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında, araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde konunun anlaşılabilirliği açısından feminizmin kavramsal çerçevesi ve tarihine, bunun beraberinde feminist teoriler hakkında bilgiler verilmeye odaklanılmış, İkinci bölümde, ülkenin demografik yapısı ve eğitim yapısı ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde ise cinsiyet eşitliği kapsamında; kanunların yasal çerçevesi, kadınların siyasi temsili, kadın

istihdamı ve ücret politikası, ebeveyn izni uygulaması, cinsiyet eşitliği çerçevesinde kanun uygulamaları politikaları üzerinde durulmakta ve ülkenin bu alandaki faaliyetlerine değinilmektedir. Son bölümde ise genel bir değerlendirme yapılarak, İzlanda'nın kadın haklarındaki bu gelişiminin hangi yaklaşımlara dayandığı irdelenmektedir.

1. FEMİNİZM

1.1.Kavramsal Çerçeve

Feminizm, kadınların yaşadığı zorlukları, baskıları ve ezilmişlikleri sadece cinsiyetleriyle değil, sınıf, ırk, ulus, din, dil gibi diğer faktörlerle de ilişkilendirerek ele alan bir düşünce tarzıdır. Mary Wollstonecraft'ın 1792'de yayımladığı "A Vindication of the Rights of Women" eseriyle tanıtılan bu akım, kadınların özgürleşmesini, baskı altında tutulmalarının sona erdirilmesini ve haklarının tanınmasını amaçlamaktadır. Feminizm, kadınların kamusal ve özel alanlarda eşitlik ve özgürlük içeren bir yaklaşımdır. Başka bir deyişle, feminizm, kadın hakları mücadelesi, baskıya karşı çıkışlar, eşit statüde tutulma ve özgürleşme gibi konuları kapsayan faaliyetlerle ilgilidir. (Taş, 2016, s. 165) Fiss'e göre, feminizm; geniş kapsamlı bir toplumsal ve siyasi hareketin parçası olarak kabul edilen inançlar ve fikirlerin toplamıdır, ki bu hareket kadınlar için daha büyük bir eşitlik elde etmeyi amaçlamaktadır. (Fiss, 1994, s. 413) Bell Hooks'un eserinde ise (Feminism is for Everybody Passionate Politics) feminizm; cinsiyetçilik ve cinsiyetçi baskıya son vermeye yönelik bir eylem olarak tanımlanır, bu tanım ise toplumsal bir mesele olarak cinsiyet eşitsizliğini ve sorunlarını vurgular, kadınlar ile erkekler arasındaki statü farklılıklarının biyolojik faktörlerden bağımsız olarak toplumsal bir çatışma olduğunu savunur. (Taş, 2016, s. 165, 166) Feminizm kavramı net bir tanıma sahip olmasa da, çeşitli yaklaşımlar ve teoriler çeşitli tanımlar sunar. Farklı araştırmacılar ve akademisyenler de feminizmi farklı şekillerde tanımlayabilirler. Ancak, genel bir çerçevede Mitchell'in feminizm tanımı oldukça kabul görmektedir. Mitchell'e göre, feminizm kadınların birlikte dayanışma içinde olup erkek egemen dünyanın normlarına ve cinsiyetçi politikalara karşı verdikleri mücadeleyi ifade eder. (Alptekin, 2006, s. 11) Farklı bir deyişle Feminizmin ana odak noktası, kadınları ikincil konuma iten geleneksel cinsiyet ilişkilerini dönüştürmektir. Feminist teorisyenler, toplumsal düzeyde kadınlarla erkekler arasında bir çatışma olduğuna inanırlar. Bu çatışma, biyolojik kökenli olmaktan ziyade, toplumun her alanında hareketliliği ve değişimi sağlayan, insanlık tarihini şekillendiren fakat kadınların dezavantajına olan bir güç olarak görülür. (Mermutlu & Taş Çetin, 2023, s. 166)

1.2.Tarihçe

Feminizm veya feminist teoriye dair monolitik bir tanımın olmaması gibi, feminist hareketlerin tarihsel evrimi hakkında da çeşitli görüşler mevcuttur. Bu çeşitlilik, feminizmin tarihsel dönemlerinin farklı belirtilerini yansıtır. Bazıları feminizmin evrimini bir veya iki feminist ‘dalga’ olarak değerlendirirken, diğerleri üç veya dört feminist ‘dalga’ olduğunu savunur. Ancak genel kabul görmüş bir yaklaşım, feminist hareketlerin tarihsel evriminin üç kronolojik ‘dalga’ üzerinde incelenmesidir ve birçok araştırmacı bu süreçleri temel almaktadır. Bu ifadeleri akademik bir dilde ve farklı terimlerle ifade edersek, feminizm veya feminist teoriye ilişkin tekil ve kesin bir tanımın bulunmaması, feminist hareketlerin tarihsel evrimi üzerine çeşitli perspektiflerin varlığını beraberinde getirmektedir. Bu çeşitli perspektifler, feminizmin tarihsel dönemlerinin farklı belirtilerini ortaya koymaktadır. (Taş, 2016, s. 166) Bazı Kaynaklara göre de Feminizm, 18. yüzyılda İngiltere’de başlayan ve cinsiyet eşitliğini savunan bir harekettir. Fransız Devrimi sırasında, kadınların özgürlükleri ve hakları, özellikle oy kullanma ve mülkiyet edinme hakları ön plana çıkmıştır. Feminizm, kadınların toplumda daha iyi bir konuma gelmeleri ve eşit haklara sahip olmaları için mücadele etmektedir. Bu dönem, kadınların toplumsal ve siyasal alandaki yerlerini güçlendiren önemli bir zaman olarak görülmektedir. (Özsöz, 2008, s. 51) Bu bağlamda, feminizm dalga teorisi, feminizmin tarihsel evrimindeki belirgin dönemleri tanımlayan bir kavram olarak kabul edilir. Bu teori, feminizmin çeşitli tarihsel aşamalarını ve bu aşamaların toplum ve kültür üzerindeki etkilerini anlamamızı sağlayarak feminizmin tarihsel sürecinin daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesine olanak sunmaktadır.

İlk dalga feminizm, 19. ve 20. yüzyılların başlarında kadınların oy kullanma ve aday olma gibi temel siyasi hakları elde etmek için verdikleri savaşı tanımlar. (Hooks, 2000) Bu hareket, Mary Wollstonecraft’ın “Kadın Haklarının Savunusu” adlı eserinde ortaya koyduğu argümanlara dayanmaktadır. (Mermutlu & Taş Çetin, 2023, s. 166) Bu argümanlar, kadınların seçme ve seçilme hakkı, eğitim alanında eşitlik ve mülkiyet hakları gibi konuları içermektedir. Bu haklar, o dönem için temel haklar olarak kabul edilmiştir. Özellikle, “**Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi**” ve “**Fransız İnsan Hakları Bildirgesi**” gibi belgelerde ve doğal haklar doktrinini oluşturan teorisyenlerin çalışmalarında kadınlar ve kadın haklarına yeterli önem verilmemesi, feminist grupların sosyal ve siyasi değişiklik talepleriyle harekete geçmesine neden olmuştur. (Taş, 2016, s. 167)

İkinci dalga feminizm, 1960'ların ortasından 1980'lere dek süren bir zaman dilimini kapsar ve bu hareketin amacı, kadınların sosyal, ekonomik ve kültürel haklarının genişlemesini sağlamaktır. (Tong, 2009) 1960'ların Batı dünyasında, kadınlar üzerinde doğrudan etkisi olan önemli değişimler yaşanmıştır. Özellikle, güvenli doğum imkanlarının artmasıyla birlikte, kadınlar teknolojik ve alternatif yöntemlere erişim konusunda zorluklar yaşamaya başlamışlardır. Kadın grupları, bu imkanların tüm kadınlara sunulmasını ve baskıcı yasaların kaldırılmasını talep etmiştir. Kadınlar, yasal olarak eşit olmalarına rağmen, yaşadıkları farklılıkların temelinde ataerkil normların olduğunu savunmuş (Taş, 2016, s. 169) ve bunların beraberinde İkinci dalga feminizm, kadın deneyimlerinin zengin çeşitliliğini ve toplumsal cinsiyet rollerinin sınırlarını aşarak, her kadının kendi benzersiz hikayesine sahip olduğunu iddia ederek; bu çerçevede, kişisel yaşamın politik bir boyutu olduğunu ve kadınların her alandaki eşit temsiliyetinin önemini vurgulamıştır. (Mermutlu & Taş Çetin, 2023, s. 167)

1960'larda Batı'da yaşanan İkinci Dalga Feminizm, "Kişisel olan politiktir" ilkesiyle kadınların özel ve kamusal yaşamda cinsiyet temelli rollerin yeniden düzenlenmesini talep etmelerine yol açmıştır. Teknolojik ilerlemelere rağmen, kadınların güvenli doğum yöntemlerine erişimi sınırlıydı. Kadınlar, erkek egemen muhalefete karşı birlik oluşturarak kız kardeşlik anlayışını güçlendirmişlerdir. (Cingil, 2022, s. 10) İkinci dalga feminizm, birinci dalgadan farklı olarak kadınlara yönelik baskının kökenleri, cinsiyetin doğası ve ailenin rolü gibi konularda derinlemesine teorik tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, kadınların yaşadığı baskının nedenleri ve toplumsal yapıdaki yerleri üzerine detaylı analizler yapılmıştır. Ayrıca, cinsiyetin sosyal olarak inşa edilen bir kavram olduğu ve ailenin kadınların yaşamlarındaki önemli bir rol oynadığı üzerine önemli düşünceler geliştirilmiştir. (Second Wave Of Feminism, 2024)

Üçüncü dalga feminizm, 1990'ların başlarında, ikinci dalga feminizmin pratik uygulamalarına ve algılarındaki yanlışlara bir tepki olarak, (Taş, 2016, s. 171) bazı kaynaklara göre de Üçüncü dalga feminizm, 1988 ile 2010 yılları arasında, büyük kültürel değişimlerin ve post modern düşüncenin etkisiyle ortaya çıkmıştır. (Mermutlu & Taş Çetin, 2023, s. 167) Bu etkiler ve tepkiler neticesinde genellikle feminizmin sadece beyaz orta sınıf kadınları içermesini eleştirmekteydi ve kadın hareketinin daha geniş kitlelere yayılmasını hedeflemekteydi. Üçüncü dalga feminizm, kadınların çeşitli deneyimlerini ve perspektiflerini merkeze alarak, ikinci dalga feminizmin evrensel bir kadınlık anlayışını reddetmiş ve kadın sorunlarının yalnızca beyaz kadınların sorunları olmadığını vurgulamıştır. Bu dönem, özellikle kadına yönelik şiddet, cinsellik ve kadınların güçlenmesi gibi konulara odaklanmıştır. Üçüncü dalga feminizm, diğer

dalgaların aksine daha geniş bir konu yelpazesini ele almış ve kadınları sınırlayan ve baskılayan unsurları ele alarak toplumsal değişimi teşvik etmeyi ve farkındalığı artırmayı desteklemiştir. (Taş, 2016, s. 171) Üçüncü dalga feminizmin ortaya çıkışı, kadınların ikinci dalga feminizmin kazanımlarıyla artan ekonomik ve profesyonel güçleri, 20. yüzyılın sonlarındaki bilgi devriminin fikirlerinin yayılmasına olanak tanıyan genişleyen fırsatlar ve çağın ilerlemesiyle eşzamanlı olarak gerçekleşmiştir. (The Third Wave Of Feminism, 2014) Üçüncü dalga feminizm, ikinci dalga feminizmin incelenmesini eleştirel bir bakış açısıyla gerçekleştirir ve kadınların çeşitliliğini ve farklı deneyimlerini daha iyi yansıtmayı amaçlamıştır. (Gillis, Howie, & Munford, 2007)

Feminizm dalga teorisi, feminizmin evrimini ve çeşitliliğini anlamamıza yardımcı olurken, aynı zamanda kadınların karşılaştığı farklı zorluklara ve fırsatlara da odaklanmamıza olanak tanır. Bu teori, feminizmin geçmişteki ve bugünkü etkisini anlamak için önemli bir araç sağlamıştır.

1.3. Feminizm Yaklaşımlarının Genel Hatları

Feminist yaklaşımlar; feminist çalışmalara farklı açılardan yaklaşmaktadır, bu durum feminist teorisyenlerin feminizme ve kadınlara olan yaklaşımlarını da şekillendirmektedir. Bu teoriler, örgütsel yapıları, liderlik dinamiklerini ve cinsiyet rollerini analiz ederek, kadınların güçlenmesi ve eşitliği için stratejiler geliştirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, bu bölümde araştırmanın ileri aşamalarında konunun anlaşılabilirliği açısından teoriler hakkında bilgiler aktarılmaktadır.

Liberal Feminist Yaklaşım: Klasik feminizm terimi, çeşitli kaynaklarda kullanılan bir terim olmasına rağmen, aslında klasik liberal feminizmin diğer bir adıdır. Bu bağlamda, klasik liberal feminizmin aydınlanmacı bir özellik taşıdığını belirtmek önemlidir. Bu feminist akımda, bireyin akıl ve özgürlük temelli bir inanca dayandığına işaret edilir. (Sevim, 2005, s. 55) Bu yaklaşım 19. yüzyılda ortaya çıkan ve kadınlara eşitlik imkânı sunan ilk sosyal teoridir. Bu teori, erkekleri kadınlardan üstün gören politik ve sosyal hiyerarşiye karşı çıkar. Modernizm ve pozitivistimin etkisiyle şekillenen bu teori, kadınlar ve erkeklerin akılcı yetenekleri bakımından eşit olduğunu savunmaktadır. Ancak, teori sadece orta sınıf, beyaz kadınların sorunlarına odaklanarak diğer ırk ve ekonomik sınıflardan gelen kadınların sorunlarını ihmal ettiği için eleştirilmiştir. Bu yüzden, teorinin belirli eşitsizlikleri ele almakla birlikte, çözüm önerileri yetersiz bulunmuş ve diğer feminist yaklaşımlar tarafından eleştirilmiştir. (Çetinel & Ersoy Yılmaz, 2016, s. 123,124) Liberal feminizm, toplumsal yapıyı temelden sorgulamadan,

kadınlara daha geniş haklar ve fırsatlar tanınması gerektiğini savunan bir feminist yaklaşımdır. (Dikici, 2016, s. 524) Aydınlanma dönemi düşünürleri ve feminist teorisyenler, akıl ve vicdanın Tanrısal bir kıvılcım barındırdığını ve gerçeğin en güvenilir kaynağının bireysel vicdan olduğunu savunmuşlardır. Kadın ve erkek arasında ruhsal ve akılcı yetenekler açısından ontolojik bir benzerlik olduğuna; toplumsal değişim ve dönüşümün, özellikle eleştirel düşünme becerisi kazandıracak eğitim yoluyla mümkün olacağına inanarak bireyin, diğerlerinden bağımsız olarak akılcı ve bağımsız bir varlık olduğu ve onurunun bu bağımsızlığa bağlı olduğu düşüncesini benimsemişlerdir. Aydınlanma kuramcıları, doğal haklar doktrinine bağlı kalarak, 19. yüzyıl kadın hareketinin özellikle siyasi haklar ve oy hakkı gibi talepler üzerinde durduğunu belirtmişlerdir. Bu prensipler, kadınların toplumsal ve siyasal alandaki yerlerini güçlendiren ve eşit haklar mücadelesine yön veren temel düşüncelerdir. (Özsöz, 2008, s. 51) Kısacası Liberal feminizm, kadınların kamusal alanda aktif rol almasının ve bu alandaki engellerin ortadan kaldırılmasının cinsiyet eşitliğini sağlayacağını savunmaktadır; çalışma hayatında fırsat eşitliği, eşit işe eşit ücret, kreş hakkı ve emzirme izni gibi hakların kadınların toplumsal katılımını destekleyeceğine inanmaktadır. (Mermutlu & Taş Çetin, 2023, s. 168)

Radikal Feminist Yaklaşım: ABD’de 1960’lar sonuna doğru, Vietnam Savaşı’nın etkisi altında savaşa ve mevcut düzene karşı çıkan bu harekette aktif olan kadınlar, eşitlik mücadelesi verirken aynı zamanda cinsiyetçilikle karşılaşmış ve bu tecrübeler, kadınların kendi konumlarını gözden geçirmelerine ve radikal feminist teoriyi şekillendirmelerini sağlamıştır. Radikal feminizm, toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin kökeninde erkek egemenliğinin yattığını öne sürmektedir. Bu düşünceye göre, erkeklerin kadınlardan ve genç erkeklerin yaşlı erkeklerden daha üstün görülmesi, kadınların toplumda ikincil bir konuma itilmesine neden olmaktadır, bu çerçevede radikal feministler, ataerkil sistemin bu eşitsizliği meşrulaştırdığını ve cinsiyetler arası çatışmanın asıl sebebinin oluşturduğunu savunmuşlardır. (Çetinel & Ersoy Yılmaz, 2016, s. 125) Ayrıca Radikal Feminizm, kadın ve erkeğin doğuştan farklı olduğunu ve erkeklerin tarihsel olarak kadınları baskı altına almayı amaçladığını öne sürmektedir. Bu yaklaşıma göre, kadınların erkeklere olan ihtiyaçlarından kurtulup, kendi aralarında dayanışma içinde bir toplum kurmaları gerekmektedir. Radikal Feministler, cinsiyetler arası ontolojik eşitliğin liberal bir yanılısama olduğunu savunarak, kadınların özgürlüğü ve bağımsızlığı için erkek egemen sistemden tamamen bağımsız bir yol izlemeleri gerektiğini vurgulamışlardır. (Özsöz, 2008, s. 52) Kısacası bu akım, iktidar dengesizliklerini ekonomik veya etnik faktörler yerine ataerkil yapıya bağlamış ve bu yapının toplumun her katmanında, özellikle aile içinde, cinsiyet eşitsizliğini pekiştirdiğini savunmuştur. Radikal feministler, mevcut durumu

değiştirmek için daha köklü değişikliklerin gerektiğine inanılmakta ve yasal düzenlemelerin ötesinde, ataerkilliğin tamamen ortadan kaldırılmasını hedeflenmektedir. (Mermutlu & Taş Çetin, 2023, s. 169) Radikal feminizm, kadınların toplumda ve hukukta cinsel nesnel olarak görülmesini ve bu durumun meşrulaştırılmasını eleştirmektedir. Bazı radikal feministler, erkeklerin kadınlara karşı tutumlarını ‘ötekileştirme’ ile açıklarken, diğerleri bu durumu erkek psikolojisinin bir sonucu olarak görmektedir. Radikal feministler, bu tür eylemlerin kadınları baskı altında tutmak için kullanıldığını ve ataerkil sistemin sürdürülmesine hizmet ettiğini belirtirler. Radikal feminizm, farklı görüşleri barındırır da ataerkilliğin ve kadınlara yönelik cinsel baskının evrensel olduğu konusunda ortak bir noktada buluşmaktadır. (Alptekin, 2006, s. 27) Bu teoriye göre “aile” kavramı, kadın-erkek eşitsizliğinin sürdürülmesinde ikincil bir etkidir. Bu teori, ataerkil yapının devamlılığının büyük ölçüde aile yapısı tarafından desteklendiği savunulur. Evlilik kurumu ise, bu ataerkil yapının içinde kadınlara yönelik baskı ve eziyetin devam etmesine katkıda bulunan temel faktörlerden biri olarak görülür. (Cingil, 2022, s. 13)

Marksist Feminist Yaklaşım: Marksist Feminizm, kadınların toplumdaki ezilmiş konumlarının anlaşılması için ekonomik yapı ve üretim ilişkilerine odaklanmaktadır. Bu teori, kapitalizmin kadınların sosyal statüsünü nasıl etkilediğini ve üretim ile yeniden üretim alanları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Yeniden üretim, sadece biyolojik anlamda değil, aynı zamanda kadınların ev içi ve bakım işleri gibi işçilerin günlük yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan işleri de kapsamaktadır. Marksist Feminizm, bu işlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve sınıf dinamikleri ile nasıl iç içe geçtiğini ve kadınların ekonomik bağımsızlıklarını nasıl etkilediğini analiz etmektedir, bu bağlamda, kadınların kurtuluşunun sadece cinsiyet eşitliğiyle değil, aynı zamanda ekonomik değişim ve sınıf mücadelesiyle de yakından ilişkili olduğunu savunarak (Özsöz, 2008, s. 52) kadın meselelerini inceleyişinde sınıf çatışmasını temel almaktadır. Bu düşünce yapısına göre, kadınların yaşadığı baskı ve adaletsizlikler, kapitalist toplumun sınıf tabakalaşmasının doğrudan bir ürünüdür. Kadınların karşılaştığı toplumsal engeller, kapitalist ekonomik düzenin ve patriarkal kültürün etkileşimi sonucu meydana gelmektedir. Kapitalist toplumda kadın iş gücünün istismarı ve kadınların toplumdaki yerinin cinsiyetçi kalıplar ve patriarkal değerler tarafından şekillendirilmesi, Marksist feminist kuramın en önemli meselelerindedir. Bu kuram, kadınların karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmek için sınıf mücadelesinin şart olduğunu öne sürer; mevcut sınıf yapısı, kadınların ekonomik, sosyal ve politik olarak geri bırakılmasının ve marjinalleştirilmesinin arkasındaki ana etkidir. Buna göre, kadınların gerçek anlamda özgürleşebilmesi ve adil bir toplumun inşa edilebilmesi

için, sınıf ve cinsiyet eşitliği mücadelelerinin el ele vermesi gerekmektedir; bu bağlamda, Marksist feminist teori kadınların sınıf mücadelesindeki rollerini kavramak ve mevcut güç dinamiklerini dönüştürmek için kritik bir araç olarak görülür. (Çetinel & Ersoy Yılmaz, 2016, s. 130-132) Kısacası Marksist Feminizm, Karl Marx ve Friedrich Engels'in düşüncelerini feminizmle bütünleştirerek, kadınların toplumsal ezilmişliğini ve erkeklerle eşit olmama durumunu Marksist perspektiften ele almaktadır. Bu yaklaşım, özellikle Birleşik Krallık ve İtalya'da destek bulmuş ve kadın sorunlarını işçi sınıfının sorunlarıyla iç içe olarak değerlendirmiştir. Marksizm'e göre, emek Marksizm için ne ifade ediyorsa, cinsiyet de Feminizm için aynı derecede temel ve dönüştürülmesi gereken bir unsurla eşdeğerdir. Bu akımın entelektüelleri, toplumsal teori ve araştırmaların, baskı altındaki grupların özgürleşmesine katkıda bulunacak projeler geliştirmek amacı taşıdığına inanmaktadır. Marksist Feminizm, bu şekilde hem ekonomik hem de cinsiyet temelli eşitsizlikleri aşmayı hedefleyen bir toplumsal dönüşüm aracı olarak önem kazanmaktadır. (Egemen, 2023, s. 128,129)

Marx'ın ideoloji üzerine çalışmalarını ve cinsiyetçiliği- yani erkeklerin kadınlar üzerindeki baskın gücünü meşru gösteren inanç sistemini- anlamak için önemli bir temel olarak görülmektedir. (Anadolu Üniversitesi Anabilgi, 2024)

Psikanalitik Feminist Yaklaşım: Psikanalitik feminizm, kadınların toplumsal baskı altında ezilmesinin kökenini, kadının iç dünyasında ve cinsel kimliğinde arar. Bu yaklaşıma göre, Freud'un teorileri ve Oedipus kompleksi, kadının toplumdaki ikincil konumunun psikolojik temellerini oluşturur. Bu teorilerde, erkekler otorite, özerklik ve evrensellik gibi kavramlarla ilişkilendirilirken, kadınlar ise aşk, bağımlılık ve adanmışlık gibi duygusal özelliklerle sınırlı tutulur. (Anadolu Üniversitesi, 2024) Psikanalitik feminizm, psikanalizin ataerkil çerçevesini ve kadınların bu çerçevede nasıl gözden düşürüldüğünü ele alır. Feminist bakış açısından yola çıkarak, psikanalitik feministler, teoriyi kadınların bakış açısını merkeze alacak şekilde yeniden şekillendirip, psikanalizi feminizmin değerleriyle uyumlu hale getirmeye çalışmışlardır. (Yılmazbilek, 2018, s. 99) Psikanalitik feminizm, kısacası Freud'un bireysel gelişim ve psikanaliz üzerine olan öğretilerini temel alarak, bu öğretilerin ataerkil toplum yapısını nasıl izah ettiğini inceleyen bir akımdır. Freud ve ardılları tarafından geliştirilen bu kuramlar, kişinin duygusal yaşamının ve karakter dinamiklerinin, bilhassa bilinçdışı süreçlerin, benlik ve üstbenlik gibi yapıların ve Oidipus (Çetinel & Ersoy Yılmaz, 2016, s. 127) kompleksinin, kişilik oluşumundaki etkisini vurgular. Bu teoriler, bireyin ilk yıllarındaki ebeveyn ilişkilerinin cinsel kimlik üzerindeki tesirini ve dil kazanımından evvel yaşanan ilkel duygusal tecrübelerin kalıcı tesirlerini ele alır. Psikanalitik feminizm, çocukluk dönemindeki ana-çocuk ve baba-çocuk ilişkilerinin, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel değerlerin

bireyin kimlik gelişimine etkisini sorgular ve bu süreçlerin kadınların toplumdaki yerini nasıl etkilediğini analiz eder. (Cingil, 2022, s. 16-17)

Postmodern Feminist Yaklaşım: Postmodernizm, 1870'lerde John Watkins Chapman tarafından tanımlanan ve 1970'lerin sonlarında Avrupa'da yaygınlaşan bir düşünce akımıdır. Bu akım, özellikle Fransız toplumsal ve kültürel teorilerinden etkilenmiş ve genel modernist yaklaşımlara bir eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Postmodernizm, sanattan mimariye, edebiyattan dile pek çok alanda etkili olmuş ve hukuk teorilerini de dönüştürmüştür. Geçmiş teorilere tepki olarak gelişen postmodernizm, modernitenin ve modernleşmenin kapsamlı bir eleştirisine dönüşmüştür. Bu perspektif, dünyayı anlamlandırma biçimimizi sorgular ve modernizmin ürettiği teorileri eleştirel bir gözle değerlendirir. Postmodern yaklaşım, modernitenin tarihsel programını ve aydınlanmanın sınırlarını yeniden düşünmemizi önerir. Postmodernizm, neyi reddettiği konusunda net olmakla birlikte, neyi amaçladığı belirsiz bir harekettir. (Alptekin, 2006, s. 36)

Postmodern feminist teori, kadınların toplumsal durumlarının daha önceki feminist yaklaşımlar tarafından tam olarak ele alınmadığını iddia etmektedir ve cinsiyetin yönetimdeki etkilerine dikkat çekmektedir. Bu teori, kadınların bilim ve felsefe alanlarındaki katılımının tarih boyunca engellendiğini ve cinsiyetin kurumsal rollerdeki öneminin yeterince incelenmediğini eleştirmektedir. Irk, cinsiyet ve sınıf gibi farklı faktörlerin birbiriyle olan etkileşimlerini vurgulayarak, örgütsel yapıların karmaşıklığını göstermektedir. Postmodern feministler, bu etkileşimleri detaylıca inceleyerek, yönetim ve organizasyon pratiklerine yeni bir bakış açısı sunar ve çeşitlilik ile eşitlik üzerine daha geniş çaplı tartışmaları teşvik etmektedirler. (Çetinel & Ersoy Yılmaz, 2016, s. 134-138) Bu yaklaşım, genellemeleri ve soyut teorileri reddetmekte ve bireysel farklılıkları önemsemektedir. Postmodern feminizm, kadınlar hakkındaki genel kuramları ve genelleştirmeleri reddederek, her kadının benzersizliğini ve çeşitliliği kabul etmektedirler. Bu çerçevede, evrensel doğrular yerine yerel özellikler ve bireysel durumlar dikkate alınmalıdır. Ancak, bu yaklaşımın politik eyleme olanak tanımadığı ve toplumsal eşitsizlikleri göz ardı ettiği eleştirileri de mevcuttur. (Alptekin, 2006, s. 40) Kısacası Postmodern feminizm, geniş ve evrensel bir cinsiyet kategorizasyonunu sorgulayarak, toplumsal yaşamın özgül koşulları içinde kadınların karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm yollarını araştırmaktadır. Bu yaklaşım, kadın deneyimlerinin çeşitliliğini ve karmaşıklığını tanıyarak, bireysel ve yerel bağlamlarda cinsiyetin anlam ve etkilerini incelemeye odaklanır. (Taş, 2016, s. 173)

2. İZLANDA DEMOGRAFİK YAPISI VE EĞİTİM YAPISI

2.1. Demografik Yapı

İzlanda, Kuzey Atlantik Okyanusu'nda, ılıman ve Arktik iklim bölgelerinin kesiştiği noktada yer alan bir ada devletidir. Bu ada, en kuzeydeki noktasıyla Kuzey Kutup Dairesi'ne yaklaşırken, batısında Grönland ile 278 kilometrelik bir mesafeye ve güneydoğusunda Faroe Adaları ile 420 kilometrelik bir mesafeye sahiptir. İzlanda'nın bu stratejik konumu hem iklimsel hem de jeopolitik açıdan önemli bir rol oynamaktadır. (European Union "Iceland", 2024) İzlanda, coğrafi konumunun yanı sıra, nüfusunun seyrekliği ile de dikkat çeker. Bu ülkenin nüfusu, 2022 yılı itibarıyla yaklaşık olarak 375 bin kişidir. Araştırmanın bu kısmında, İzlanda'nın nüfus yapısı ve bu şekillenmesinde etkili olan unsurlar incelenmektedir. (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024) 2023 tahminlerine göre ise ülkenin nüfus artış hızının %0,89 olduğu İzlanda'da (Central Intelligence Agency (CIA), 2024) ve İzlanda İstatistik Kurumu verilerine sonuçlarına göre 2023 yılının ilk çeyreği itibarıyla İzlanda'nın nüfusu 390.830 kişi olarak kaydedilmiştir. Bu nüfusun 201.580'i erkek, 189.110'u kadın ve diğer kategorisindeki 150 kişi bulunmaktadır. Bir önceki çeyreğe göre nüfus 3.030 kişi artmıştır. Başkent bölgesindeki nüfus 249.240 kişi iken, diğer bölgelerde ise 141.600 kişi ikamet etmektedir. Bu veriler, İzlanda'nın toplam nüfusunu, cinsiyet dağılımını ve başkent ile diğer bölgeler arasındaki nüfus farkını göstermektedir. (Statistic Iceland, 2024)

İzlanda'nın demografik evrimi, tarihsel ve ekonomik dinamiklerle uyumlu bir şekilde ilerlemiştir. Yirminci yüzyılın başlarına kadar, nüfusun büyük bir kısmı kırsal alanlarda toplanmışken, şehirleşme eğilimi görece ağır tempoda seyretmiştir. Öyle ki, 1850 yılında dahi, en büyük şehir merkezi Reykjavík, toplam nüfusun yalnızca %1,94'ünü barındırıyordu. Fakat, 2017 yılına gelindiğinde, İzlanda nüfusunun yaklaşık %63'ü Büyük Reykjavík Bölgesi'nde ikamet etmekteydi, bu durum balıkçılık ve ilgili sanayilerin gelişiminin şehirleşmeyi teşvik ettiği yönünde yorumlanabilir. Nüfus dağılımında belirgin farklılıklar göze çarpmaktadır; 2022 itibarıyla Reykjavík 136.000 kişilik nüfusuyla ülkenin nüfusunun neredeyse üçte ikisini sarmalamaktadır. Ülke çapında yer alan 64 belediye, yerel düzeyde eğitim ve sanat eğitimi gibi hizmetlerin yürütülmesinde kilit rol oynamaktadır. Bununla birlikte, üst düzey eğitim kurumları, yerel yönetimlerin idari yetki alanı dışında kalmaktadır. İzlanda'nın demografik özellikleri, ekonomik ve sosyal gelişimin derinlemesine anlaşılması için kritik veriler sunmaktadır. (European Union "Iceland", 2024) İzlanda'nın nüfus yapısı, çoğunluğunu yerli İzlandalıların oluşturduğu (%81,3) ve önemli bir Polonyalı azınlığın (%5,6) bulunduğu bir yapıdadır. Danimarkalıları (%1) ve diğer milletlerden gelenlerin toplamı (%12,1) ile İzlanda, giderek daha çok uluslararası bir karakter kazanmaktadır. Bu demografik çeşitlilik, ülkenin

kültürel zenginliğini ve farklı toplulukların bir arada yaşama kapasitesini göstermektedir. (Central Intelligence Agency (CIA), 2024)

2.2.Eğitim Yapısı

İzlanda, dünya çapında cinsiyet eşitliği konusunda öncü bir ülke olarak bilinmektedir. Bu ülke, eğitim alanında da cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için önemli adımlar atmıştır.

İzlanda'nın benzersiz coğrafi konumu, nispeten küçük nüfusu ve kendine has kültürü, eğitim alanının ülkede büyük bir önem taşımasına neden olmuştur. İzlanda'nın yasama organı olan Althingi, eğitim sisteminin ana hatlarını ve hedeflerini yasal olarak belirlemekle görevlidir. Ancak, zaman içinde İzlanda, merkeziyetçi yönetim anlayışından uzaklaşarak eğitim kurumlarının idaresini yerel yönetimlere devretme yoluna gitmiştir. Bu durum, eğitim yönetiminde daha fazla yerelleşmeye ve okulların kendi kararlarını alma yetkisine sahip olmasına olanak tanımıştır. (Atalay Mazlum, 2017, s. 176) Bu bağlamda İzlanda'da eğitim, devlet destekli bir yapıda dört temel düzeyde örgütlenmiştir: bunlar okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite düzeyidir. Bu yapıda özel okulların varlığının sayısı seyrek olmakla birlikte eğitim politikaları, merkezi hükümetin genel denetimi altında, parlamentonun belirlediği Eğitim ve Çocuk Bakanlığı ile Yüksek Öğrenim, Bilim ve Yenilik Bakanlığı tarafından yürütülür. Bu bakanlıklar, ulusal müfredatı da içeren eğitim politikalarını geliştirir ve bu politikaların uygulanmasını sağlar. Ayrıca, eğitim materyallerinin ve uzaktan eğitim programlarının geliştirilmesinde önemli roller üstlenirler. Yerel yönetimler, kendi bölgelerindeki okul öncesi ve zorunlu eğitim kurumlarının yönetiminden sorumludur ve bu kurumlar, yerel ve ulusal düzeyde belirlenen eğitim politikalarına uygun olarak işler. Her eğitim kurumu, ulusal müfredatı temel alarak kendi eğitim planını ve müfredatını oluşturur, bu da öğrencilere, öğretmenlere ve ebeveynlere rehberlik eder. İzlanda, eğitim sistemine yüksek oranda yatırım yapan ülkeler arasındadır ve bu yatırımlar, ülkenin Gayri Safi Yurt İçi Hasılasının (GSYİH) önemli bir kısmını oluşturur. Belediyeler, okul öncesi eğitim kurumlarının finansmanını ve yönetimini sağlar ve bu kurumlar genellikle halka açıktır. 2018 yılı itibarıyla, ülkedeki tüm okul öncesi eğitim kurumları belediye tarafından işletilmektedir. (EU Commission "Fundamental Principles and National Policies", 2024)

İzlanda, OECD ülkeleri arasında eğitim sistemine en fazla yatırım yapanlardan biridir. (OECD, 2024) Eğitim yatırımları, Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) oranı olarak ele alındığında, Avrupa'daki en yüksek düzeylerden birini ifade eder. Yerel idareler, okul öncesi eğitim kurumlarının finansmanını ve idaresini üstlenirler. Belediyelerin bünyesindeki okul öncesi eğitim kurumları, ulusal eğitim programının icrasını kapsayan bir eğitim müfredatını izlerler. Bu sürecin idaresi ve biçimlendirilmesi, politik olarak seçilmiş eğitim kurulları ve okul öncesi

eğitim liderlerinin görevlerindedir. İlk ve orta dereceli eğitim müesseseleri genellikle öğrencilerin ikamet ettikleri semtlerde yer alan müstakil binalar şeklinde bulunur. Belediyeler, 18 ay ile iki buçuk yaş arası yaşı küçükler için okul öncesi eğitim hizmetleri temin eder. İzlanda’da, çocukların büyük bir kısmına, merkezi bir Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımı (EÇEB) mekânında öğrenim fırsatı sunulmaktadır. Okul öncesi eğitim kuruluşlarının çoğunluğu kamu erişimine açık olup, yerel yönetimlerce mali destek görür. İzlanda İstatistik Kurumu’na göre, 2018 yılı itibarıyla, ülkedeki toplam 253 okul öncesi eğitim kuruluşu yerel yönetimlerce yürütülmektedir. Harçlar belediyeden belediyeye çeşitlilik arz etmekle birlikte, genelde işletme giderlerinin ciddi bir kısmını belediyeler üstlenmektedir. (EU Commission, Key Features of the Education System, 2024) İzlanda Eğitim Sistemi’nin temel prensiplerinden biri, bireylerin cinsel kimlikleri, mali koşulları, yaşadıkları yer, inançları, herhangi bir engelleri veya kültürel ve sosyal arka planları ne olursa olsun, herkesin eğitime erişebilmesi için eşit şartlar yaratmaktır. (Atalay Mazlum, 2017, s. 177) Başka bir deyişle İzlanda'nın eğitim politikasının temel amacının, yaş, ikamet yeri, mali durum, engellilik, cinsiyet, ana dil veya din ne olursa olsun tüm vatandaşlara eğitim alma konusunda eşit fırsatlar sunduğu ifade edilmektedir. (EU Commission "Fundamental Principles and National Policies", 2024) İzlanda'nın Eğitim Sistemi'nin asli gayesi; etkin ve sorumluluk bilincine sahip fertlerin yetiştirilmesi suretiyle demokratik bir toplumsal düzen içerisinde iş hayatına ve genel yaşantıya uyum sağlamalarını gerçekleştirmektir. Bu yönde, eğitim sistemi, umulan neticelere uygun olarak tespit edilen normlara erişimde uzmanlığı destekler, niteliği ön plana çıkarır, hedefleri saptar, beklentileri netleştirir ve performansı ölçer. Bunun yanı sıra, sistem, toplumun gereksinimlerini gözeterek bir uyum sağlama kapasitesi sunar. (Atalay Mazlum, 2017, s. 177)

3. DEVLET POLİTİKALARI BAĞLAMINDA CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İzlanda'nın cinsiyet eşitliği alanındaki ilerlemesi, sadece ulusal anlamda değil, aynı zamanda küresel toplum için bir model teşkil etmektedir. Araştırma çerçevesinde, devlet politikalarının bu başarıya nasıl katkıda bulunduğu incelenmesi, ayrıca bu durumun sosyal politikalar ve cinsiyet çalışmaları alanında önemli bir referans noktası olduğunun sunulması bu hususta önem arz etmektedir.

3.1. Yasal Çerçeve

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının ayrımı, akademik terminolojiyle şu şekilde ifade edilebilir: **Cinsiyet**, bireylerin biyolojik özelliklerine dayanır ve tipik olarak kromozomlar, gonadlar ve üreme sistemi gibi anatomik yapıları içerir. Bu özellikler, genetik ve fizyolojik faktörlere bağlı olarak tanımlanır. Öte yandan, **toplumsal cinsiyet**, bireylerin toplumsal yapı

içerisinde cinsiyetlerine atfedilen roller, davranış kalıpları, aktiviteler ve niteliklerle ilişkilendirilir. Bu roller ve özellikler, genellikle toplumun kültürel ve sosyal normları tarafından belirlenir ve cinsiyetin toplumsal anlam ve beklentilerini yansıtır. Toplumsal cinsiyet, bireylerin sosyal kimliklerinin ve toplumsal etkileşimlerinin bir parçası olarak evrilen dinamik bir kavramdır. (Kalaycı & Tutar, 2023, s. 21) İzlanda’da cinsiyet eşitliği, devletin stratejik politikalarının merkezinde yer almakta ve bu alanda atılan adımlar, uluslararası normların ve insan hakları sözleşmelerinin artan etkisiyle şekillenmektedir. Özellikle 1995 yılında Anayasa’da gerçekleştirilen reformlar, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların genişletilmesi ve yeni hakların tanımlanması açısından dikkate değerdir. Anayasa Kanunu No. 97/1995 ile yapılan bu değişiklikler, Anayasa’nın yorumlanmasında uluslararası insan hakları sözleşmelerini bir rehber olarak benimsemiştir. Bu bağlamda, Anayasa’nın 65. Maddesi’nde Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’ne yapılan atıflar, İzlanda’nın cinsiyet eşitliği konusundaki yasal çerçevesinin, uluslararası hukukun ışığında nasıl şekillendirildiğinin somut bir göstergesidir. Bu gelişmeler, İzlanda’nın cinsiyet eşitliği alanında küresel ölçekte öncü bir rol üstlenmesine zemin hazırlamıştır. (United Nations, 2024)

İzlanda’da cinsiyet eşitliği alanında yapılan yasal düzenlemeler, ülkenin bu konudaki başarılarını desteklemektedir. Mevcut yasalar, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin bireylerin eşit statü ve haklara sahip olmasını sağlayan Cinsiyet Eşitliği Kanunu, eşitlik ilkelerinin yönetimini düzenleyen kanunlar, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime dayalı ayrımcılığı engelleyen, ırk ve etnik köken ayrımını yasaklayan ve işgücü piyasasında cinsiyet temelli ayrımcılığı önleyen düzenlemeleri içermektedir. Bu yasalar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması amacıyla tasarlanmıştır. (Government Iceland, 2024) Bu çerçevede “Global Gender Gap” (Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi) endeksinde ilk sırada yer alması bu konudaki öncülüğünü desteklemektedir. (World Economic Forum, 2024) İzlanda’nın cinsiyet eşitliği konusundaki başarısının delili olarak nitelendirilebilecek Global Gender Gap Report, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini dört ana alanda değerlendirmektedir. Bunlar; ekonomik katılım, eğitim, sağlık ve siyasi temsil başlıkları altında ele alınmaktadır. Bu alanlarda kadınların erkeklerle karşılaştırıldığında yaşadığı dezavantajlar, işgücüne katılım oranları, maaş eşitsizliği, okuryazarlık ve eğitim seviyeleri, sağlık hizmetlerine erişim ve siyasi katılım gibi göstergelerle ölçülmektedir. (Kalaycı & Tutar, 2023, s. 21-25) Bu bağlamda İzlanda, cinsiyet farkını %91,2 oranında kapatmayı başarmıştır, bu durum da İzlanda’yı bu alanda önde gelen tek ülke yapmaktadır. (World Economic Forum, 2024)

3.2. Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Devlet Politikaları

İzlanda, 1976 yılından bu yana kadınlarla erkekler arasında eşitlik sağlamayı ve her açıdan eşit statülerini garanti altına almayı amaçlayan özel bir yasaya sahiptir. Tüm bireylerin, cinsiyetlerinden bağımsız olarak kendi çabalarından faydalanma ve yeteneklerini geliştirme imkanları eşit olmalıdır. (United Nations, 2024) Bu bağlamda; cinsiyet eşitliğine dair devlet politikalarının analiz edilmesi araştırmanın anlaşılabilirliğini arttırmaktadır.

Kadınların Siyasi Temsili: İzlanda'da kadınların siyasi tarihindeki dönüm noktası, 19 Haziran 1915'te Kral'ın onayıyla anayasal bir değişiklikte oy kullanma ve seçilme haklarının tanınması olmuştur; kadınlar bu haklarını ilk defa 1916 seçimlerinde kullanmışlardır. Ulusal üyeleri temsil etmek üzere 5 Ağustos'ta ve bireysel seçim bölgeleri için 21 Ekim'de yapılan seçimlerde, Bríet Bjarnhéðinsdóttir yedek ulusal üye olarak seçilmiş, fakat Althingi'de meclis üyeliği görevini üstlenmemiştir. Bu bağlamda ilerleyen dönemlerde Parlamentodaki kadın sayısının en yüksek olduğu dönem, 29 Ekim 2016 seçimlerinden sonra olmuştur; İzlanda meclisi Althingi'ye 30 kadın seçilmiş ve bu üyeliğin %47,6'sını oluşturmuştur. (Altingi, 2024)

2021 yılı kaynaklarına göre İzlanda'da yapılan seçimlerde, parlamentonun toplam 63 sandalyesinden 33'ü kadın adaylar tarafından elde edilmiştir. Bu, ülkenin siyasi tarihinde kadın temsilcilerin önemli bir kazanımı olarak kaydedilmiştir ve cinsiyet eşitliği açısından önemli bir dönüm noktasını işaret etmektedir. Bu sonuç, İzlanda'nın cinsiyet eşitliği konusunda dünya çapında öncü bir rol üstlenmeye devam ettiğini göstermektedir. (Euronews, 2024) Bu sonuç, cinsiyet eşitliği alanında dünya çapında 12 yıl boyunca lider konumda olan İzlanda'nın, kadınların çoğunlukta olduğu ilk Avrupa parlamentosuna sahip olmasını sağlamıştır. Bu tarihi dönüm noktası, İzlanda'nın cinsiyet eşitliği konusundaki ilerlemesini ve bu alandaki öncü rolünü pekiştirmektedir. (T24 , 2024)

Kadın İstihdamı ve Eşit Ücret Politikası: İzlanda'nın cinsiyet eşitliği yolculuğu, 1992'den itibaren parlamentonun kabul ettiği dört yıllık eylem planlarıyla şekillenmiştir. Bu planlar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurumsallaşmasında önemli bir rol oynamış ve özellikle kamu hizmetlerinde kadınların temsilini artırmaya yönelik somut adımlar içermiştir. 1998-2001 eylem planının uzatılması ve cinsiyet anaakımı yaklaşımlarının benimsenmesi, bu sürecin sadece niceliksel değil, aynı zamanda niteliksel bir dönüşümü de hedeflediğini göstermektedir. Özellikle polis gücü ve cezaevi gardiyanları arasında kadın oranının artışı, cinsiyet eşitliği politikalarının etkisini somut bir şekilde ortaya koymaktadır. 1996'da %4.3 olan kadın polis oranının 2001'de %8.02'ye çıkması ve aynı dönemde cezaevi gardiyanları arasında kadın oranının %7.7'den %15.6'ya yükselmesi, cinsiyet eşitliği adımlarının başarısını kanıtlar niteliktedir. Bu artış, kadınların güvenlik sektöründeki rollerini güçlendirmek ve çeşitlendirmek

için yapılan teşviklerin bir sonucu olarak görülmektedir. İzlanda'nın bu konudaki ilerlemesi, diğer ülkeler için de bir model teşkil etmektedir ve cinsiyet eşitliğinin toplumsal dönüşümdeki kritik önemini vurgulamaktadır. (United Nations, 2024) İzlanda'da, 2010'dan 2022'ye kadar erkeklerin istihdam oranı, kadınların aile sorumlulukları nedeniyle iş gücünden ayrılma ihtimalinin daha yüksek olmasına rağmen, kadınlar arasında istihdam oranı Avrupa'nın en yüksek seviyelerinden birini korumuştur. Bu durum, İzlanda'nın cinsiyet eşitliği ve çalışma hayatındaki dengeli politikalarının bir yansıması olarak görülebilir. (Statista, 2024) İzlanda sağlık ve eğitim alanlarındaki cinsiyet eşitsizliklerini gidermekle kalmayıp, kadınları liderlik pozisyonlarına ve STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) alanlarındaki mesleklere dahil ederek ekonomiye ve iş gücüne entegrasyonlarını artırmıştır. İzlanda hükümetinin mevzuatı ve finansman politikaları, bu başarıda kritik bir rol oynamaktadır; öyle ki, 2018 yılından itibaren 25'ten fazla çalışanı olan şirketler, **eşit ücret** politikalarını uyguladıklarını kanıtlamak zorundadırlar. Bu durum, İzlanda'nın cinsiyet eşitliği alanındaki ilerlemesini daha da pekiştiren bir adım olarak görülmektedir. (World Economic Forum, 2024) Bu çerçevede İzlanda'da, dönemin başbakanının da aralarında olduğu binlerce kadın, eşit ücret taleplerini dile getirmek üzere geniş çaplı bir grev gerçekleştirilmiştir. Balıkçılık, eğitim ve sağlık sektörlerinden kadın çalışanlar, dönemin başbakanı **Katrín Jakobsdóttir**' in de eyleme katıldığı, ülkedeki cinsiyet temelli ücret ve fırsat eşitsizliğine karşı bir eylem gerçekleştirmiştir. Bu eylem, 1975 yılından bu yana gerçekleştirilen ilk kapsamlı kadın grevi olarak tarihe geçmektedir. Bazı kaynaklara göre de Dünya Ekonomik Forumu'nun 2023 raporunda cinsiyet eşitliği alanında üst üste lider olarak gösterilen İzlanda'da, kadınların hâlâ bazı meslek gruplarında erkeklere kıyasla %21 daha az ücret aldığı ifade edilmekte ve kadınların %40'ından fazlası iş hayatında cinsiyet eşitsizliği ile karşı karşıya kalmakta olduğu bildirilmektedir. (Habertürk, 2024)

İzlanda, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında dünya çapında lider olarak kabul edilmesine ve Dünya Ekonomik Forumu'nun 2023 küresel cinsiyet eşitsizliği endeksinde art arda çok sayıda en üst sırada yer almasına karşın, kadınların bazı meslek dallarında erkeklere kıyasla daha düşük gelir elde ettiği gözlemlenmektedir. Ayrıca, İzlanda Üniversitesi tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, kadınların yaklaşık dörtte birinin yaşamları boyunca tecavüz veya cinsel şiddet mağduru olduğunu bildirdiği ortaya konmuştur. (BBC Türkçe, 2024) Bu bulgular, ülkede cinsiyet eşitliği konusunda atılması gereken daha fazla adım olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn İzni Uygulaması: İzlanda'daki ebeveynlere yönelik devlet destekleri, sağlık sigortası kapsamında olan kadınların hamilelik dönemlerinde ücretsiz doğum öncesi bakım ve

tıbbi hizmetlere erişimini içermektedir. Çocuğun doğumundan önceki altı ay boyunca İzlanda'da çalışmış olan ebeveynler, belirli bir istihdam oranı şartıyla ebeveyn yardımlarından yararlanma hakkına sahiptirler. İş gücüne katılmayan ebeveynler ve öğrenciler için annelik veya babalık yardımı gibi destekler mevcuttur. Evlat edinme süreci İzlanda'da gerçekleşmişse, evlat edinen ebeveynler de evlat edinme yardımından faydalanabilmektedirler. Bu politikalar, İzlanda'nın aileleri destekleme ve cinsiyet eşitliğini teşvik etme konusundaki geniş çaplı taahhüdünü göstermektedir. (EU Commission; Employment, Social Affairs & Inclusion, 2024)

İzlanda'da uygulanan 'kullan ya da kaybet' prensibine dayalı ebeveyn izni politikası, doğum sonrası işgücüne dönüş oranlarını artırma amacı gütmektedir. Bu politika kapsamında hem anneler hem de babalar, tam maaşlarının %80'ine denk gelen altı aylık ebeveyn izninden faydalanabilmektedirler. İzlanda'nın geniş çapta sübvansiyon sağladığı çocuk bakım hizmetleri, 'annelik cezası' olarak adlandırılan ve kadınların kariyerlerinde karşılaştıkları dezavantajları azaltmaya yönelik önemli bir adımdır. Araştırmalar, bu tür politikaların cinsiyetler arası ücret farklılıklarının %80'ini açıkladığını ortaya koymaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre, 2020 yılında iki milyondan fazla annenin işgücünden ayrılması, kadınların işgücüne katılım oranlarında belirgin bir düşüşe neden olmuştur. (World Economic Forum, 2024)

3.3. Cinsiyet Eşitliği Bağlamında İzlanda Kanunlarının Değerlendirilmesi

İzlanda, insan haklarına dair uluslararası taahhütlerini yerine getirme konusunda titiz bir yaklaşım sergilemektedir. Adalet Bakanlığı, bu sürecin merkezinde yer alarak, İzlanda'nın imzacısı olduğu uluslararası sözleşmelerin gerektirdiği yasal düzenlemeleri yapma ve bu anlaşmaların uygulanmasını izleme sorumluluğunu üstlenmiştir. İzlanda'nın insan haklarına ilişkin yükümlülükleri, özellikle Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (United Nations, 2024) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Council of Europe, 2024) gibi belgelerle belirlenmiştir. Bakanlık, bu belgelerin hükümlerine uygun olarak mevzuatı gözden geçirir ve İzlanda'nın insan hakları alanındaki ilerlemesini denetleyen uluslararası komitelere raporlar sunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, bireylerin cinsiyetlerine bakılmaksızın eşit haklara ve fırsatlara sahip olmalarını savunan bir ilkedir. Bu bağlamda, **Cinsiyete Bakmaksızın Eşit Statü ve Eşit Haklara Dair Kanun, No. 150/2020** ve **151/2020 Sayılı Eşitliğe İlişkin Konuların İdaresi Hakkında Kanun** gibi yasalar, toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek ve cinsiyet temelli ayrımcılığı önlemek için oluşturulmuştur. Ayrıca, **Cinsiyet Özerkliği Kanunu, No. 80/2019** ve **85/2018 Sayılı Irk ve Etnik Köken Bakmaksızın Eşit Muamele Kanunu** gibi düzenlemeler de toplumun her kesiminde eşitliğin sağlanması için önemli adımlardır. Özellikle

İşgücü Piyasasında Eşit Muamele Kanunu, No: 86/2018, iş hayatında cinsiyet ayrımcılığının önüne geçilmesi amacıyla kritik bir role sahiptir. Bu kanunlar, toplumun her alanında eşitliğin sağlanmasına yönelik temel taşları oluşturur ve her bireyin özgürce ve eşit bir şekilde yaşamasını amaçlamaktadır. Eşitlik Yasası, toplumun her alanında cinsiyet eşitliğini ve fırsat eşitliğini teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu yasa, cinsiyet temelli ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve her bireyin yeteneklerini sergileyebilmesi için eşit şartlar yaratmak üzere tasarlanmıştır. “Cinsiyet” kavramı, kadınları, erkekleri ve cinsiyeti nötr olarak kaydedilen bireyleri kapsayacak şekilde geniş bir perspektiften ele alınmaktadır. Yasal düzenlemeler, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektiflerinin politika oluşturma ve karar alma süreçlerine entegrasyonunu, kadın ve erkeklerin toplumdaki eşit etkisini sağlamayı, özellikle kadınların toplumdaki konumunu güçlendirmeyi, ücret eşitliği sertifikası gibi uygulamalarla iş piyasasındaki ayrımcılığa karşı koymayı, iş ve aile yaşamının uyum içinde olmasını, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerini, cinsiyete dayalı şiddet ve tacize karşı mücadeleyi, cinsiyet stereotiplerine meydan okumayı ve işlerin cinsiyet ayrımı gözetmeksizin sınıflandırılmasını teşvik etmeyi planlamaktadır. Bu yolla, cinsiyet eşitliği, toplumun her katmanına nüfuz eden ve her bireyin potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirebilmesi için gerekli olan bir değer haline gelmektedir. (Government Iceland, 2024)

Eşitlik Başkanlığı, toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek ve cinsiyet ayrımcılığını önlemek için Başbakanlık bünyesinde özel olarak kurulmuş bir kurumdur. Bu kurum, **151/2020 sayılı Eşitliğe İlişkin Konuların İdaresi Hakkında Kanun** kapsamında belirlenen görevleri yerine getirir ve cinsiyet eşitliği ile ilgili yasaların uygulanmasını denetlemektedir. Eşitlik Başkanlığı, **Cinsiyete Bakmaksızın Eşit Statü ve Eşit Haklar Yasası, Irk veya Etnik Köken Ne Olursa Olsun Eşit Muamele Yasası** ve **İşgücü Piyasasında Eşit Muamele Yasası** gibi önemli yasaların uygulanmasını sağlayıp; her dört yılda bir, Başbakan, bakanlıkların önerilerini ve Eşitlik Dairesi Başkanlığı'nın görüşlerini alarak, İzlanda Meclisi Altingi'ye toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili dört yıllık bir eylem planı sunmaktadır. Bu plan, **Cinsiyet Eşitliği Forumu**'nda yapılan tartışmaları da içermekte ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için atılacak adımları belirlemektedir. 2020-2023 dönemi için hazırlanan **Cinsiyet Eşitliği Eylem Programı**, bu türün yedinci meclis kararıdır ve Başbakanlık tarafından oluşturulan bir gösterge panosu aracılığıyla izlenmektedir. Eylem planındaki her bir adım, ilk defa **Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri** ile doğrudan ilişkilendirilmiş, böylece global hedeflerle uyum içinde yerel adımlar atılması sağlanmıştır. Bu yaklaşım, cinsiyet eşitliğinin sadece ulusal bir mesele olmadığını, aynı zamanda küresel bir sorumluluk olduğunu vurgulamaktadır. (Jafnréttisstofa, 2024)

Sonuç ve Değerlendirme

İzlanda, cinsiyet eşitliği konusunda dünya lideri olarak kabul edilen bir ülkedir. Dünya Ekonomik Forumu'nun Cinsiyet Eşitliği Endeksi'nde yıllardır üst sıralarda yer alması, bu alandaki başarısının bir göstergesidir. İzlanda'nın bu başarısı değerlendirildiğinde; ülkenin eğitim hizmetlerine önem vermesi ve eğitimin yürütülmesi amacıyla kurulan iki ayrı eğitim bakanlığının bulunmasının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca cinsiyet eşitliğine dair kanunların varlığı ülkenin öncü pozisyonuna değer katmaktadır.

Feminizm teorileri ise İzlanda'nın bu başarısını anlamak için kritik bir çerçeve sunmaktadır. Liberal feminizmden radikal feminizme, çeşitli feminizm dalları, İzlanda'nın cinsiyet eşitliği yaklaşımını şekillendirmede etkili olmuştur. Bu çerçevede İzlanda'nın politikalarının yaklaşımlar açısından özel olarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Liberal feminizm kapsamında, İzlanda'nın cinsiyet eşitliği alanındaki çabaları, liberal feminizmin temel prensiplerini yansıtan somut adımlar olarak değerlendirilebilir. İzlanda, cinsiyet eşitliği endekslerinde sürekli olarak yüksek sıralarda yer almakta ve bu başarısını, kadınların ekonomik ve politik yaşamdaki varlığını güçlendiren yasal düzenlemeler ve sosyal politikalarla desteklemektedir. Özellikle kadınların işgücüne katılımını artıran ve siyasi temsiliyetini güvence altına alan inisiyatifler, liberal feminizmin eşitlikçi vizyonunu pratikte uygulamaya koyan örneklerdir. İzlanda'nın bu alandaki ilerlemesi, cinsiyet temelli ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik küresel çabalar için ilham verici bir model teşkil etmekte ve

Liberal feminizmin ideallerinin toplumsal dönüşümdeki etkin rolünü göstermektedir. İzlanda'da radikal feminizm, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde derin köklü değişiklikler arayan ve patriyarkal yapıları temelden sarsmayı hedefleyen bir akım olarak kendini göstermektedir. Bu yaklaşım, cinsiyetçi ideolojilerin ve kurumların sorgulanmasını, kadınların toplumsal, ekonomik ve politik yaşamdaki konumlarının güçlendirilmesini esas almaktadır. İzlanda, radikal feminizmin etkisi altında, kadınların karar alma süreçlerinde daha etkin rol alabilmeleri için cinsiyet kotası gibi uygulamaları hayata geçirmiş ve cinsel şiddetle mücadelede ciddi adımlar atmıştır. Ayrıca, eğitim sisteminden medyaya, iş dünyasından aile yaşantısına kadar her alanda cinsiyet eşitliğini sağlamak adına radikal politikalar izlenmiştir. İzlanda'nın bu tutumu, radikal feminizmin toplumsal dönüşümdeki potansiyelini ve cinsiyet eşitliği için atılan adımların önemini vurgulamaktadır.

Marksist feminizm çerçevesinde; ülkenin cinsiyet eşitliği alanındaki ileri durumunu ve sosyal refah politikalarını olumlu bir ışıktaki gösterse de kapitalist ekonomik yapı ve sınıf farklılıklarının devam ettiği gerçeği, İzlanda'nın Marksist feminizmin ideallerine tam olarak

uyup uymadığı konusunda tartışma yaratmaktadır. İzlanda'nın kadınların işgücüne katılımı, eğitimdeki eşitlikleri ve eşit ücret yasaları gibi adımları, Marksist feminizmin vurguladığı ekonomik yapıların dönüşümüne işaret etse de sınıf mücadelesinin ve kadın emeğinin değerlendirilmesinin bu teorik çerçeveden daha kapsamlı bir incelemeyi gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Psikanalitik feminizm bağlamında; İzlanda'nın cinsiyet eşitliği alanındaki başarıları, bu teorik bakış açısından, toplumun psikolojik yapılarını ve cinsiyetle ilgili bilinçaltı normlarını dönüştürme çabalarını yansıtmaktadır. Ülkenin ileri cinsiyet politikaları ve sosyal refah uygulamaları, ataerkil kalıpların üstesinden gelmede önemli adımlar olsa da psikanalitik feminizm, bireylerin içselleştirdiği cinsiyet normlarının tam anlamıyla eşitlik sağlamada hâlâ bir engel olabileceğini öne sürmektedir. Bu nedenle, İzlanda'nın cinsiyet eşitliği mücadelesi, yasal düzenlemelerin ötesinde, bireysel bilinç düzeyinde de devam eden bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Postmodern feminizm açısından değerlendirildiğinde; İzlanda, bu çerçevede dünya çapında öncü bir rol oynamaktadır. Özellikle cinsiyet eşitliği politikalarıyla tanınan İzlanda'da kadınların iş ve siyaset dünyasında daha fazla temsil edilmesini sağlamak için kapsamlı yasalar ve programlar geliştirilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen bu politikalar, postmodern feminizmin temel ilkeleriyle uyumlu olarak, bireylerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak eşit fırsatlara sahip olmalarını hedeflemektedir. İzlanda'nın bu yaklaşımı, cinsiyet eşitliğinin sadece kadınlar için değil, tüm toplum için faydalı olduğunu gösteren somut bir örnektir.

İzlanda'nın toplumsal cinsiyet eşitliği alanında kaydettiği ilerleme, feminizmin çeşitli düşünsel akımlarının bir araya gelmesiyle oluşan bir mozaik olarak görülebilir. Eğitimden iş dünyasına, siyasetten çevre yönetimine kadar her alanda hayata geçirilen eşitlikçi uygulamalar, feminizmin geniş yelpazedeki öğretilerinin uygulamadaki yansımalarıdır. İzlanda'nın bu konudaki öncülüğü, dünya genelinde bir örnek teşkil ederken, cinsiyet eşitliği yolunda verilen mücadeleye de yön vermektedir. Kadınların bazı alanlarda erkeklere göre daha az kazanç elde etmesi ve cinsel şiddete maruz kalma oranlarının yüksek olması gibi sorunlar, eleştirel bir perspektiften incelenmeye devam ederken, İzlanda'nın Global Gender Gap Index'te üst üste yıllar boyunca en yüksek puanları alması ve 2022'de %90.8 ile liderliğini sürdürmesi, bu zorluklara rağmen elde edilen önemli başarıları gölgelemediği söylenebilir. Bu durum, ülkenin cinsiyet eşitliği konusundaki sürekli gelişiminin ve bu alandaki politik taahhüdünün açık bir işaretidir. Bu bağlamda; doğum süreçlerinde anne ve babaya ebeveyn izinlerinin verilmesi, ülkenin cinsiyet ayırmaksızın eşit iş eşit ücret politikaları ve eşitliğe yönelik birçok

düzenlemenin, kadını ön plana çıkarmaktan öte erkek-kadın eşitliğinin sağlanmasına yönelik olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynaklar

- Alptekin, D. (2006). Üçüncü Dünya Ülkelerinde Kadın Hakları Bağlamında Feminizm(Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sosyoloji Bilim Dalı.
- Altingi. (2024, 05 04). Women İn Parliament: <https://www.althingi.is/english/about-the-parliament/women-in-parliament-/>
- Anadolu Üniversitesi. (2024, 04 15). Anabilgi "Psikanalitik Feminizm": <https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentid=191986>
- Anadolu Üniversitesi Anabilgi. (2024, 04 15). "Marksist Feminizm Maddesi": <https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentid=220732>
- Atalay Mazlum, A. (2017, 06). İzlanda Eğitim Sistemi Ve Türk Eğitim Sistemi İçin Çıkarımlar. İnesjournal, Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi S-11, S. 173-191.
- Bbc Türkçe. (2024, 04 25). İzlanda'da Kadınlar 48 Yıl Sonra Ücret Eşitsizliğine Karşı Greve Gitti: <https://www.bbc.com/turkce/articles/c9wl31lvezko>
- Central İntelligence Agency (Cıa). (2024, 04 13). The World Factbook: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iceland/summaries/>
- Cingil, T. (2022). Üniversiteli Kadın Öğrencilerin Feminist Kimlik Gelişimi, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi(Yüksek Lisans Tezi). Aksaray: Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Council Of Europe. (2024, 05 04). 46 Member States: <https://www.coe.int/en/web/portal/46-members-states>
- Çetinel, E., & Ersoy Yılmaz, S. (2016). Feminist Teori: Yönetim Ve Organizasyon Alanına Eleştirel Bir Yaklaşım. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, S. 119-148.
- Dikici, E. (2016, 13 03). Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist Ve Radikal Feminizm Teorileri. The Journal Of Academic Social Science Studies, S. 523-532.
- Egemen, E. E. (2023, 12 30). Marksist Feminist Teorinin İncelenmesi . Sakarya Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi 2(2), S. 117-133.
- EU Commission "Fundamental Principles And National Policies". (2024, 04 13). Fundamental Principles And National Policies: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/iceland/fundamental-principles-and-national-policies#:~:text=the%20main%20objective%20of%20iceland's,sex%2c%20mother%20tongue%20or%20religion.>

- EU Commission, Key Features Of The Education System. (2024, 04 13). Key Features Of The Education System: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/iceland/overview#:~:text=the%20education%20system%20in%20iceland,education%20and%20sets%20the%20policies.>
- EU Commission; Employment, Social Affairs & Inclusion. (2024, 05 04). Employment, Social Affairs & Inclusion: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1114&langId=en&intPageId=5109>
- Euronews. (2024, 04 25). İzlanda Seçimlerinde Yapılan Yeni Sayımda Erkek Vekillerin Sayısı Kadınları Geçti: <https://tr.euronews.com/2021/09/26/izlanda-da-kad-nlar-n-secim-zaferi-parlamentoda-ilk-defa-kad-n-milletvekili-say-s-erkekler>
- European Union "Iceland". (2024, 04 13). European Commission: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/iceland/population-demographic-situation-languages-and-religions>
- Fiss, O. M. (1994). What Is Feminisim. Arizona State Law Journal Volume : 26 ; Number : 2, S. 413-428.
- Gauriat, V. (2024, 04 09). İzlanda Cinsiyet Eşitliği Konusunda Nasıl Dünya Birincisi Oluyor? euronews: <https://tr.euronews.com/my-europe/2018/02/23/izlanda-cinsiyet-esitligi-konusunda-nasil-dunya-birincisi-oluyor>
- Gillis, S., Howie, G., & Munford, R. (2007). Third Wave Feminism: A Critical Exploration. İngiltere: Palgrave Macmillan.
- Government Iceland. (2024, 04 13). About Gender Equality: <https://www.government.is/topics/human-rights-and-equality/equality/about-gender-equality/>
- Habertürk. (2024, 04 25). 48 Yıl Sonra Bir İlk: İzlanda'da Kadın Çalışanlar Tam Gün Greve Gidiyor!: <https://www.haberturk.com/izlanda-da-48-yil-sonra-bir-ilk-3631674>
- Hooks, B. (2000). Feminisim İs For Everybody. İngiltere: Pluto Press.
- Iceland. (2024, 04 09). Britannica: <https://www.britannica.com/place/iceland>
- Jafnréttisstofa. (2024, 05 05). Hlutverk Jafnréttisstofu: <https://www.jafnretti.is/is/Um-Jafnrettisstofu>
- Kalaycı, M., & Tutar, S. (2023, 06 23). Global Gender Gap Report 2022: Türkiye, Letonya Ve İzlanda'da Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerine Değerlendirme. Aydın İnsan Ve Toplum Dergisi, Cilt ; 9 Sayı :1, S. 18-44.
- Mermutlu, A., & Taş Çetin, F. (2023). Radikal Feminist Kuram Ve Annelik. "Hafıza" Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi Sayı :2 Cilt :5, S. 163-176.
- Oecd. (2024, 04 16). Oecd Library : iceland: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/d1ab0a6b-en/index.html?itemId=/content/component/d1ab0a6b-en>
- Özsöz, C. (2008, Eylül, Ekim, Kasım). Kültürel Feminist Teori Ve Feminist Teorilere Giriş. Sosyoloji Notları (3 Aylık Yaygın Sosyoloji Dergisi) , S. 51-55.

- Second Wave Of Feminism. (2024, 04 12). Britannica:
<https://www.britannica.com/topic/second-wave-feminism>
- Sevim, A. (2005). Feminizm. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Statista. (2024, 05 04). Employment Rate In Iceland From 2010 To 2022, By Gender:
<https://www.statista.com/statistics/1260406/employment-rate-in-iceland-by-gender/>
- Statistic Iceland. (2024, 04 13). The Population Increased By 3,030 In The First Quarter Of 2023: <https://www.statice.is/publications/news-archive/inhabitants/population-in-the-1st-quarter-2023/#:~:text=the%20population%20of%20iceland%20was,141%2c600%20lived%20in%20others%20regions.>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024, 04 09). T.C. Dışişleri Bakanlığı. İzlanda Ülke Künyesi:
<https://www.mfa.gov.tr/izlanda-kunyesi.tr.mfa>
- T24 . (2024, 04 25). T24 haber: <https://t24.com.tr/haber/avrupa-da-bir-ilk-izlanda-parlamentosunda-kadin-milletvekillerinin-sayisi-erkekleri-gecti,981411>
- Taş, G. (2016, 05 25). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri Cilt : 3 Sayı : 5. Akademik Hassasiyetler, S. 163-175.
- The Third Wave Of Feminism. (2014, 04 12). Britannica:
<https://www.britannica.com/topic/feminism/the-third-wave-of-feminism>
- Tong, R. (2009). Feminist Thought: A More Comprehensive İntroduction. Amerika Birleşik Devletleri: Westview Press.
- United Nations. (2024, 05 05). Iceland:
<https://www.un.org/womenwatch/daw/review/responses/iceland-english.pdf>
- United Nations. (2024, 05 02). universal declaration of human rights :
<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- World Economic Forum. (2024, 04 17). Gender Parity: Here's What Leading Countries Are Getting Right: <https://www.weforum.org/agenda/2023/06/global-gender-gap-parity/>
- Yılmazbilek, M. (2018). Kadın Özgürleşmesinde Feminist Bilinç Oluşturma Süreci Olarak Farklı Bir Yaklaşım : Meditasyonu Tartışmak. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı : 3, S. 96-103.